

บทที่ 4

วิเคราะห์การจัดให้มีกฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการ ปฏิบัติการกิจของพนักงานตำรวจด้านการป้องกันอาชญากรรม

ปัญหาอาชญากรรมถือเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งของสังคม ซึ่งมีแนวโน้มและความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อันนำมาซึ่งความเสียหายต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สังคม และเศรษฐกิจโดยรวม และเป็นการบั่นทอนเสถียรภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อีกทางหนึ่ง สืบเนื่องมาจากประเทศไทยได้เกิดวิกฤตการณ์ในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจที่กำลังประสบอยู่ในขณะนี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและความ เป็นอยู่ของประเทศไทยอย่างกว้างขวางที่มีความรุนแรง ซึ่งมีแนวโน้มว่าอัตราการว่างงานจะทวี ความรุนแรงมากขึ้นทำให้ปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จนเป็นปัญหาแก่ประชาชน โดยทั่วไป จำนวนคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นเครื่องบ่งชี้ระดับความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของประชาชน อันส่งผลกระทบต่อระดับความหวาดกลัวและความรู้สึกไม่มีความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอีกทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในด้าน ต่าง ๆ อีกด้วยนับได้ว่า อาชญากรรม เป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งเพราะก่อให้เกิดผลกระทบทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งผลต่อ ความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐบาล

ฉะนั้นงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต้องอาศัยความร่วมมืออย่างมากจากทุก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทั้งประชาชนซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินงานให้ เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ หากได้รับความร่วมมือจากประชาชนการดำเนินงานในด้านการ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ก็สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างดี และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากไม่ได้ความร่วมมือจากประชาชนการดำเนินงานในด้านนี้ก็ล้มเหลวอย่างไม่ ต้องสงสัย การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการดำเนินงานร่วมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐ หรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาของประชาชน โดยยึดหลักการว่า สมาชิกในชุมชนนั้น ๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผนและการปฏิบัติงานเพื่อสนองความต้องการ หรือ แก้ปัญหาของประชาชนในชุมชนในส่วนของงานป้องกันอาชญากรรม กลยุทธ์การให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมและมีบทบาทที่มากขึ้นกำลังได้รับการพัฒนาขึ้นในประเทศต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่ง แม้ว่าจะมีรูปร่างลักษณะหรือชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป แต่สิ่งที่คล้ายคลึงกันคือการยอมรับและให้

ความสำคัญกับชุมชน จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางและมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามมิให้มีการก่ออาชญากรรมขึ้น ด้วยองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงเป็นสำคัญอันได้แก่ พนักงานตำรวจที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และทำการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

4.1 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติภารกิจของพนักงานตำรวจในด้านการป้องกันอาชญากรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการป้องกันอาชญากรรม ถือเป็นความมุ่งหมายที่สำคัญสำหรับงานของพนักงานตำรวจ เพราะการที่ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนนั้น จะนำมาซึ่งความสะดวกรวดเร็วในการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรม และนำไปสู่ความสำเร็จในการสืบสวนที่มีประสิทธิภาพ เป็นผลให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้น ไปโดยเร็ว ประหยัดงบประมาณ ลดความเสียหายต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน และยังเป็นผลดีต่อการสืบสวนสอบสวนของพนักงานตำรวจ เป็นการลดอัตราการเกิดอาชญากรรม ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชาชนดำเนินไปอย่างผาสุก การกระทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและลดจำนวนอาชญากรรมในสังคมที่สำคัญ ได้แก่ การกระจายอำนาจในการบริหารงานยุติธรรมพร้อม ๆ กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

- (1) ประชาชนและชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในความพยายามใด ๆ ที่จะป้องกันอาชญากรรม
- (2) องค์กรในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชน หรือโครงการที่เอกชนเป็นผู้ริเริ่มขึ้น
- (3) จัดให้มีโครงการร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ระหว่างภาครัฐ และเอกชนในระดับต่าง ๆ
- (4) เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายจะต้องมีหน้าที่ให้การสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ในการป้องกันอาชญากรรม

ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติภารกิจในด้านการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรม เปรียบเสมือนเป็นหัวใจสำคัญ ต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยเฉพาะการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมจะประสบผลสำเร็จได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอันดับแรก ดังนั้นการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมพนักงานตำรวจต้องพยายามเสริมสร้างความเข้าใจกับประชาชนเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจถึงภัยอันตรายจากอาชญากรรมให้มากขึ้น ตลอดจนเกิดทัศนคติค่านิยมความเชื่อถือ

เพื่อให้เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีมากขึ้นและหันมาให้ความสนใจให้ความร่วมมือกันป้องกันอาชญากรรมหรือมีกิจกรรมการป้องกันร่วมกับพนักงานตำรวจ นอกจากนี้ด้านความเชื่อมั่นจะต้องทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาต่อตำรวจต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อประชาชนให้มากยิ่งขึ้นซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดทำแผนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานตำรวจ โดยความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นหมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจ โดยกระทำการดังกล่าวในเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสมกัน ทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้ แสดงว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงานและความรับผิดชอบ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการสืบสวนคดีที่จะประสบความสำเร็จย่อมจะเป็นแนวทางและเกิดประโยชน์ต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ เพราะการสืบสวนจะส่งผลโดยตรงต่อสำนวนคดีเป็นอย่างดี ก่อนที่คดีจะขึ้นไปสู่ชั้นอัยการและศาล จะต้องผ่านกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนก่อน หากการสืบสวนขาดประสิทธิภาพแล้วย่อมส่งผลต่อความล้มเหลวกระบวนการยุติธรรมอัยการอาจสั่งไม่ฟ้องหรือศาลยกฟ้องผู้กระทำผิดคดีอาญาได้ ทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจะกระทบกับความสงบเรียบร้อยของสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ในทางกลับกันถ้าการสืบสวนมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลต่อกระบวนการพิจารณาคดีของอัยการหรือศาลให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ สังคม ชุมชนมีความเชื่อถือต่อผู้ปฏิบัติหน้าที่พิทักษ์สันติราษฎร์ การดำเนินชีวิตของประชาชนย่อมดำเนินไปอย่างปกติสุข

การที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของพนักงานตำรวจนั้น เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างตำรวจกับประชาชน โดยมีทัศนคติ พฤติกรรม และการแสดงออกของแต่ละฝ่ายเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจการตำรวจในปัจจุบัน ได้แก่ การให้ข่าวสาร การเป็นพยาน การปฏิบัติตามคำแนะนำ การช่วยชี้เบาะแสของคนร้าย การได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการสืบสวน เป็นการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำผิดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กรณีผู้ค้ายาเสพติด ได้แก่ การได้รับแจ้งข้อมูลจากประชาชน รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้านปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานตำรวจ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานตำรวจจะต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับประชาชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น การแจ้งข่าวสารหรือแหล่งค้ายาเสพติด ปฏิบัติตามคำแนะนำในการป้องกันตนเองมิให้ตกเป็นเครื่องมือของผู้กระทำผิด และสนับสนุนด้านอุปกรณ์ต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายพบว่าในเรื่องนี้ เดิมมีพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ได้กำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชน เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ต่อมา คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติได้อาศัยความตามมาตรา 7 กำหนดระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2549 ให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ นอกจากนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางเดียวกัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 กำหนดให้กลุ่มประชาชนที่มีภูมิปัญญา พักอาศัย หรือประกอบกิจการอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลหรือสถานีตำรวจภูธรใด เข้าร่วมกับพนักงานตำรวจปฏิบัติการในท้องที่ซึ่งตนเองอาศัยอยู่ โดยระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ได้จำแนกการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ประชาชนทั่วไป องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน ร่วมปฏิบัติการกิจร่วมกับพนักงานตำรวจในรูปแบบของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ซึ่งจากแนวทางตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ประกอบระเบียบคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว เป็นการนำแนวทางในการแก้ปัญหาอาชญากรรม โดยกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ถือเป็นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องที่ชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ให้เข้ามาช่วยกันร่วมกันป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติการกิจร่วมกับพนักงานตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ประกอบระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการเปิดเผยแสดงตัว มีการกำหนดให้แต่งเครื่องแบบชัดเจน มีบัตรประจำตัวสมาชิก และ รหัสสมาชิก เรียกว่า “เครือข่ายชุมชนลักษณะปฏิบัติการ” และการเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่อาจมีการเปิดเผยแสดงตัว หรือไม่ต้องการเปิดเผยตัวโดยที่ไม่ต้องกำหนดให้ แต่งเครื่องแบบ อาจมีหรือไม่มีบัตรประจำตัวสมาชิก และรหัสสมาชิก เรียกว่า “เครือข่ายชุมชนลักษณะแนวร่วม”

เครือข่ายชุมชนลักษณะปฏิบัติการ เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมปฏิบัติ กับตำรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยให้แก่ ชุมชนและท้องถิ่น ช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการจราจร รวมถึงการเข้าร่วมในการป้องกันภัยระงับเหตุและช่วยเหลือหรือกู้ภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ประชาชนที่เข้าร่วมเครือข่ายชุมชนลักษณะปฏิบัติการนี้ เรียกว่า “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” ส่วนเครือข่ายชุมชนลักษณะแนวร่วม เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุน การปฏิบัติงานของพนักงานตำรวจ เช่น อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม อาสาสมัครเหยี่ยวเวหา อาสาสมัครเหยี่ยวดำ อาสาสมัครแจ้งข่าวผ่านแอปพลิเคชัน (Police I ert u)

ซึ่งจากแนวทางตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ประกอบระเบียบคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว เป็นการนำแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่น หรือชุมชนนั้น ๆ เข้าร่วมจัดการดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดในท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง โดยประชาชนที่ต้องการช่วยเหลือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับพนักงานตำรวจได้โดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องผ่านหน่วยงานใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมปฏิบัติงานกับพนักงานตำรวจได้สะดวก และตรงตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติการกิจร่วมกับพนักงานตำรวจในท้องถิ่นหรือชุมชนของตน การดำเนินการดังกล่าวสามารถยับยั้งปัญหาอาชญากรรมหรือทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงได้ดีในระดับหนึ่ง

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ทำการรัฐประหารมีการออกประกาศและคำสั่งหลายฉบับ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 111/2557 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ ได้มีการยกเลิกข้อความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และให้ใช้ข้อความใหม่แทน โดยกำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระบบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและชุมชน โดยต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย งบประมาณ และอาสาสมัคร ตลอดจนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตำรวจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติกำหนด ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการกิจร่วมกันกับพนักงานตำรวจเหมือนดังเช่น บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เดิม โดยบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่นี้

กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคเอกชนเท่านั้น ที่สามารถเข้ามาดำเนินการ ร่วมกันกับพนักงานตำรวจในการปฏิบัติภารกิจของตำรวจ ไม่มีบทบัญญัติให้ภาคประชาชนหรือ ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติภารกิจของตำรวจ ทำให้ประชาชนไม่อาจเข้าร่วมปฏิบัติ ภารกิจร่วมกับพนักงานตำรวจโดยสมัครใจโดยตรง แต่ต้องดำเนินการผ่านองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวกลางในการเข้ามาระหว่างประชาชนกับฝ่าย ฟัง ของพนักงานตำรวจ ทำให้เพิ่มขึ้นตอนและทำให้ยุ่งยากกับประชาชนที่ประสงค์จะเข้ามาเป็น อาสาสมัครตำรวจบ้าน ทำให้ประชาชนอาจไม่ยากที่จะเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้านเนื่องจากยุ่งยาก จึงควรเพิ่มบทบัญญัติที่ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติภารกิจร่วมกับพนักงานตำรวจได้โดยตรงและไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก นอกจากนี้ตาม พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ซึ่งแก้ไขโดยประกาศคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ ฉบับที่ 111/2557 นั้น ไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับที่มาของบุคคลที่จะเข้าร่วมในการปฏิบัติ ภารกิจร่วมกับพนักงานตำรวจ อาจก่อให้เกิดการอาศัยช่องว่างของกฎหมายนำบุคคลต่างท้องถิ่น หรือชุมชนอื่นเข้ามาปฏิบัติงานในท้องถิ่นหรือชุมชนที่ไม่ใช่ชุมชนของตนเองก็ได้ เนื่องจากการ อาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติภารกิจของพนักงานตำรวจต้องคำนึงถึงปัจจัย สำคัญอีกประการหนึ่งด้วย คือต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แม้บางกรณีอาจเป็น โครงการของรัฐหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้ริเริ่มก็ตาม แต่กระบวนการยุติธรรม ชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้ ชุมชนจะต้องเข้าใจและยอมรับโครงการนั้น และจะต้องเต็มใจเข้ามา มีส่วนร่วมด้วย หากเพียงแต่ให้กระบวนการยุติธรรมโดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว คงไม่สามารถบรรลุผลอย่างยั่งยืนได้ หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินกระบวนการ ยุติธรรมชุมชนดังกล่าว จึงอยู่ที่ประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้สัมผัส มีส่วนร่วมและมี ส่วนได้เสียกับความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชนนั้น ๆ ได้มีโอกาสและช่องทางที่จะเข้ามามี ส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมภาครัฐ ในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง อันเป็นบทบาทการ มีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็ย่อมเป็นการสร้าง ความเป็นธรรมทางสังคมด้วยในอีกรูปแบบหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างตรงจุด เพราะสังคมที่ปราศจากความเป็นธรรมนี้เองที่เป็นสาเหตุนำไปสู่ความขัดแย้ง ความไม่สงบสุขและ นำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมที่ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติภารกิจ ของพนักงานตำรวจแล้ว ก็ควรที่จะมีวิธีการในการดูแล และสนับสนุนให้ประชาชนที่เข้ามามีส่วน เกี่ยวข้อง

อีกทั้งจากบทบัญญัติที่แก้ไขโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 111/2557 ซึ่งไม่มีบทบัญญัติส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน

การปฏิบัติร่วมกับพนักงานตำรวจ ทำให้อาสาสมัครตำรวจบ้านที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่เดิม ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 เดิม ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานตำรวจโดยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับในการปฏิบัติงาน โดยต้องบัญญัติเพิ่มเติมในเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติภารกิจของพนักงานตำรวจไว้ในพระราชบัญญัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนที่เข้ามาช่วยเหลือและรองรับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจบ้านที่มีอยู่เดิม ให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้ต่อไป โดยมีกฎหมายรองรับในการปฏิบัติ

4.2 วิเคราะห์อำนาจหน้าที่ของประชาชนในการปฏิบัติภารกิจของพนักงานตำรวจในด้านการป้องกันอาชญากรรม

ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจบ้านไว้หลายประการ ได้แก่ กำหนดให้อาสาสมัครตำรวจบ้านเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อย การบริการและอำนวยความสะดวกด้านการจราจร แจกเหตุคว้นเหตุร้าย ข้อมูลอาชญากรรม เบาะแสคนร้ายคดีอาญา ทิวไปและคดียาเสพติด ร่วมกับพนักงานตำรวจตั้งจุดตรวจ จุดสกัดในพื้นที่ และประสานงานระหว่างพนักงานตำรวจกับผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นเครือข่ายของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ ส่วนอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดให้มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเสมือนหนึ่งเช่นราษฎรคนหนึ่ง ทั้งนี้ ตามที่บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดไว้ซึ่งตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมร่วมกับพนักงานตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ตามความผิดบัญญัติท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดว่า ราษฎรมีอำนาจจะจับผู้อื่นไม่ได้เว้นแต่จะเข้าอยู่ในเกณฑ์แห่งมาตรา 82 หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความคิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญญัติท้ายประมวลกฎหมายนี้ด้วย และในมาตรา 80 วางหลักไว้ว่า การเรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีโอกาสสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้ว

อย่างไรก็ดี ความคิดอาญาตั้งระบุไว้ในบัญญัติท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความคิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

(1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้ง ผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

(2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่น แลวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิดหรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุ อย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเป็นประจักษ์ที่เสื้อผ้า หรือ เนื้อตัวของผู้นั้น

2) การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องมาจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎร เป็นผู้จับ โดยหลักการราษฎรไม่มีอำนาจในการตรวจค้นบุคคล หากราษฎรเป็นผู้จับ ผู้จับสามารถ ทำการตรวจค้นได้เพื่อพบและยึดอาวุธหรือสิ่งของที่ผู้ถูกจับอาจเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทำร้าย ราษฎรผู้จับกุมได้ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของตัวราษฎรผู้จับเอง

3) การควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เมื่อราษฎรจับตัวผู้กระทำความผิดแล้ว ราษฎร มีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 และมาตรา 84)

4) ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอจากจากพนักงานผู้จับตาม กฎหมาย ราษฎรก็มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามสมควรเท่าที่ไม่ ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 หรือกรณีที่เจ้า พนักงานได้สั่งการตามอำนาจหน้าที่ให้ช่วยทำกิจการของเจ้าพนักงานตามกฎหมายก็ต้องปฏิบัติตาม คำสั่งหรือคำสั่งบังคับนั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368)

5) การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117) กรณีที่ราษฎรเป็นนายประกัน เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกันหนีหรือหลบหนี ราษฎรนั้นมี อำนาจจับกุม ควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วพบว่า เมื่อ อาสาสมัครตำรวจบ้านมีอำนาจเหมือนดังเช่นราษฎรคนหนึ่ง ดังนั้นอาสาสมัครตำรวจบ้านจะ สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาได้ต่อเมื่อพบการกระทำความผิดซึ่งหน้าและความผิดนั้นต้อง เป็นความผิดที่ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น หากอาสาสมัคร ตำรวจบ้านพบการกระทำความผิดตามอย่างอื่น อาสาสมัครตำรวจบ้านก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการ จับกุมผู้กระทำความผิดได้ ยกตัวอย่างเช่น พบบุคคลในขณะเสพยาเสพติดให้โทษ หรือพบขณะที่ ทำการซื้อขายยาเสพติดให้โทษ ซึ่งเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างร้ายแรง อันเป็น ความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เมื่อความผิดดังกล่าวไม่ใช่ความผิดตามที่ กำหนดไว้ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาสาสมัครตำรวจบ้านจึงไม่สามารถที่จะ จับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้

เกี่ยวกับการตรวจค้นตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยว่าอาจก่อเหตุร้ายหรือได้ก่อเหตุร้ายขึ้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วพบว่า ประชาชนไม่มีอำนาจในการตรวจค้นตัวบุคคลใด ดังนั้น หากพบบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะได้ก่อเหตุร้ายหรือสงสัยว่าได้ก่อเหตุร้ายขึ้น อาสาสมัครตำรวจบ้านก็ไม่มีอำนาจตรวจค้นตัวบุคคลดังกล่าว

การขาดบทบัญญัติที่ให้อำนาจอาสาสมัครตำรวจบ้านในการจับกุมหรือตรวจค้นนั้น ย่อมส่งผลให้การปฏิบัติการกิจของอาสาสมัครตำรวจบ้านไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น เพราะอาสาสมัครตำรวจบ้านไม่มีอำนาจในการระงับยับยั้งเมื่อพบว่าจะมีการก่อเหตุร้ายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าจะมีการก่อเหตุขึ้น รวมทั้งเมื่อมีการก่อเหตุขึ้นอาสาสมัครก็ควรที่จะมีอำนาจติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทุกความผิด อันจะส่งผลทำให้ติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ทำให้การแก้ไขปัญหาได้ผลตรงเป้าหมาย และรวดเร็วทันเหตุการณ์ก่อนที่ปัญหาจะลุกลาม ทั้งนี้ เพราะประชาชนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหามากที่สุด ถ้าหากอาสาสมัครตำรวจบ้านมีบทบาทอำนาจหน้าที่สามารถตรวจค้นติดตามจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิดได้ย่อมเป็นที่แน่ใจได้ว่า ปัญหาในด้านต่าง ๆ จะได้รับการแก้ไขบรรเทาลงอย่างทันที่ทันที่ อันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน เนื่องจากประชาชนในพื้นที่จะรู้ซึ่งถึงความต้องการของประชาชนด้วยตนเอง มากกว่าพนักงานตำรวจและมีข้อมูลเชิงลึกกว่าตำรวจ อีกทั้งยังสามารถตรวจจับความเคลื่อนไหวอันผิดปกติในชุมชนได้ตลอดเวลา และแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้กำลังพนักงานตำรวจ

4.3 แนวทางการจัดให้มีกฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการปฏิบัติการกิจของพนักงานตำรวจด้านการป้องกันอาชญากรรม

จากการศึกษาในเรื่องมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการกิจของพนักงานตำรวจโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่ากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ได้แก่ พระราชบัญญัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พบว่ายังขาดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและบทบาทในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน โดยส่งผลให้ประชาชนไม่อาจเข้าร่วมปฏิบัติการป้องกันอาชญากรรมกับพนักงานตำรวจได้โดยตรง และอาสาสมัครตำรวจบ้านที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบันไม่มีกฎหมายรองรับในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีแนวทางการแก้ไขปัญหาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ ดังต่อไปนี้

4.3.1 แนวทางการจัดให้มีกฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชน

พระราชบัญญัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ที่ประเทศไทยใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งกฎหมายในประเทศไทยนั้นยังไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนโดยตรง โดยต้องแก้ไขพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 กำหนดการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับพนักงานตำรวจได้โดยตรง นอกเหนือจากการเข้ามามีส่วนร่วมโดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรภาคเอกชนเป็นตัวกลาง ก็จะทำให้ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนอย่างแท้จริง และสามารถเข้าร่วมปฏิบัติการกับพนักงานตำรวจได้โดยตรง รวมทั้งเป็นการรองรับการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้านที่มีการดำเนินการอยู่แล้วตามพระราชบัญญัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 เดิม ก่อนที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 111/2557

4.3.2 แนวทางการจัดให้มีกฎหมายเพิ่มอำนาจของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

จากการศึกษาพระราชบัญญัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 พบว่าแนวความคิดในการจัดตั้งอาสาสมัครตำรวจบ้าน ก็เป็นอีกความพยายามหนึ่งที่จะลดปัญหาอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยการนำอาสาสมัครของชุมชนมาร่วมกับ พนักงานตำรวจในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม โดยมีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 กำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งอาสาสมัครตำรวจบ้านจะมีอำนาจเหมือนราษฎรทุกประการ เพียงแต่ มีอำนาจในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติภารกิจหน้าที่เท่านั้น ซึ่งอาสาสมัครตำรวจบ้านไม่มีอำนาจในการตรวจค้นหรือจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิดได้ ส่วนใหญ่หน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของพนักงานตำรวจเท่านั้น ดังนั้นจึงเกิดปัญหาในกรณีที่อาสาสมัครตำรวจบ้านพบการกระทำความผิดตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา แต่ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ หรือพบผู้ต้องสงสัยแต่ไม่สามารถตรวจค้นได้ จึงจำเป็นต้องมีเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายให้อาสาสมัครตำรวจบ้านมีอำนาจในการจับกุมและตรวจค้นเหมือนดังพนักงานตำรวจด้วย เพื่อเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน